

**FUNK ASAMBLAJ VE EDWARD RALPH KIENHOLZ HAKKINDA BİR
ARAŞTIRMA****A STUDY ON FUNK ASSEMBLY AND EDWARD RALPH KIENHOLZ****Mehmet Güzel KAYACAN**

Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sanat ve Tasarım Sanatta
Yeterlik, mkg@anadolu.edu.tr ORCID : 0000-0003-3257-9566

Selda MANT MENAY

Prof. Dr. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü
selda.mant@dpu.edu.tr ORCID : 0000-0003-1681-3770

Araştırma Makalesi

Özet

Kienholz, kendine has özellikleriyle çağdaşlarından farklı tarzlarda kendini gösteren, çağdaş yaşamı araştıran ve izleyiciyi insanlığın karanlık yönleriyle yüzleştiren, 1960'lar ve 70'ler de alışılmışın dışında sanat yapan, önemli bir Amerikan enstalasyon ve heykel sanatçısıdır. Kienholz'un çalışmalarının ana konusu, bireyin toplumsal ve çevresel etkiler nedeniyle hissettiği savunmasızlıktır. Eşi Nancy Reddin Kienholz ile birlikte çalışarak etkileyici ve rahatsız edici eserler yaratmıştır. Ayrıca, Kienholz, Funk Asamblaj sanatında da önemli bir rol oynamış ve bu tarzda deneysel ve özgün eserlere imza atmıştır. Araştırmanın amacı, Edward Kienholz'un sanatına odaklanmak, eserleri, sanat anlayışı ve dönem sanatındaki yerini incelemektir. Araştırma tarama modelinde desenlenmiştir. Araştırma Kienholz'un ; Back Seat Dodge, The Wait, Five Car Stud, The Illegal Operation, The Beanery eserlerinin incelenmesi ile sınırlıdır. Bu eserleri insanlığın insanlık dışılığına karşı yoğun, rahatsız edici, agresif ve tavizsiz saldırılar olarak nitelendirilebilir. Terk edilmiş ve atılmış nesnelere gerçekliğinden yola çıkarak bir toplumun hikayesini anlamaya çalışan Kienholz, eserlerinde tarihsel ve toplumsal katmanları yansıtmayı hedeflemiştir.

Anahtar Kelimeler: Edward Kienholz, asamblaj, funk, sanat, enstelasyon.**Abstract**

Kienholz, a distinctive American installation and sculptor of the 1960s and 70s, stands out from his contemporaries with unique features, exploring contemporary life and confronting the audience with the darker aspects of humanity. The main theme of Kienholz's work is the vulnerability an individual feels due to social conventions and environmental influences. Collaborating with his wife, Nancy Reddin Kienholz, he has created impactful and disturbing pieces. Furthermore, Kienholz played a significant role in Funk Assemblage art, contributing experimental and original works to this genre. The purpose of this study is to focus on Edward Kienholz's art, examining his works, artistic philosophy, and his place in the art of the period. The research follows a scanning model and is limited to the analysis of Kienholz's works: Back Seat Dodge, The Wait, Five Car Stud, The Illegal Operation, The Beanery. These pieces can be characterized as intense, unsettling, aggressive, and uncompromising attacks against the inhumanity of humanity. Drawing from the reality of abandoned and discarded objects, Kienholz aimed to understand the story of a society, reflecting historical and social layers in his works.

Keywords: Edward Kienholz, assemblage, funk, art, installation.

1. GİRİŞ

Funk Art, 20. yüzyılın ikinci yarısında öne çıkan ve geleneksel sanat normlarını sorgulayan, toplumsal eleştiri ve ironiye dayalı bir sanat akımıdır. Bu akımın önde gelen isimlerinden biri olan Edward Kienholz, benzersiz ve provokatif enstalasyonlarıyla tanınır. Kienholz'un eserleri, bireyin özel yaşamında hissettiği savunmasızlık temasını işleyerek, çağdaş toplumun karanlık, sorunlu ve çarpık yönlerini sergilemeyi hedefler. Bu nedenle, eserleri “Dehşet Sanatı” olarak bilinen ölüm, çürüme, tükeniş ve yıkım temaları üzerine kuruludur.

Bu çalışmada, Edward Kienholz'un Funk Art'daki önemi ve eserlerinin özellikleri incelenecektir. Öncelikle ‘Dehşet Sanatı’ akımının temel prensipleri ve Kienholz'un bu akımdaki yerine değinilecek, daha sonra, Kienholz'un eserlerinin ana konusu olan insanın savunmasızlığı ve toplumsal baskıya yönelik eleştirisi yer alacaktır. Ayrıca, eserlerinde kullanılan küflü ve kirli estetik, kendine has tarzı ve geleneklere karşı duruşu vurgulanacak; eleştirmenlerin Kienholz ile ilgili düşüncelerine de yer verilecektir.

Edward Kienholz'un ‘Dehşet Sanatı’ndaki özgün ve provokatif yaklaşımı, çağdaş batı toplumunun sorunlu yönlerini ortaya çıkarmayı amaçlayan bir sanatçı olarak ön plana çıkmaktadır. Eserlerinde kullanılan montaj heykel tekniği izleyicilerde rahatsızlık uyandırarak düşündürme ve toplumsal normları sorgulama potansiyeli taşır. Bu çalışmada, Kienholz'un sanatsal yolculuğuna ve eserlerinin toplumsal etkisine dair daha derin bir anlayış elde etmek için bu önemli sanatçının yaşamı ve eserleri incelenecektir.

2. BULGULAR

FUNK ASAMBLAJ

60’lı yıllarda Vietnam Savaşı’nın şiddetlenmesi, karşı söylemin artması ve gençliğin ulusal politika konularında sesinin duyulması gibi gelişmeler sanat ortamını da şekillendirmiştir. Kienholz’un da aralarında olduğu Funk asamblajcıları ve kolaj yapımcıları böyle bir ortamda tepkisel bir dil geliştirmişlerdir. Funk asamblajcıları, yalnızca bir sanat biçimiyle diğeri arasındaki sınırları değil, aynı zamanda sanatın yaşamdan ayrılmasına da saldırmışlardır. Dolayısıyla mekânın sanata dahil edilmesi kaçınılmaz olmuştur (Fineberg, 2014:266). Gündelik malzemeler ve çer çöp olarak görülen, atıklar içeren enstalasyonun, yine bir galeri mekânında sergilenmesi oldukça muhalif bir durum sergilemektedir. Mekâna yayılan izleyici katılımına açık hale gelen enstalasyonların, mekânsal dönüşümün sadece fikir aşamasında değil algılamaya, deneyimlemeye olanak sağlayan ve mekânı kurgularken izleyiciyi aktif hale getirecek kurguya dahil ettiği görülmektedir (Ünal, 2014:144).

Özünde “Funk; eksantrik, şehvet ve küstahlık gösterilerine düşkün, muzip, çoğu zamanda kabadır”. Bu çerçevede üretilen ürünler genellikle günlük kullanım gereçlerinin alaycı ve eleştirel bir tavırla ele alınmış nesnelere, geleneksel üretim yöntemlerinin dışında kabaca şekillendirilmiş, renkli, kaba ve bayağı olarak nitelendirilebilecek çalışmalardır. Funk Art; bir hareket veya akım olmaktan çok kirli, kaba ve bayağı yanı ile daha çok bir tavır olarak kendini göstermiştir (Sanat Dünyamız, 1995:68).

Funkçılar bir dışarıda olma, “çok dışarıda” (far out) olma geleneğini geliştirmişlerdir. San Francisco’nun beat karşıt kültürü, Kuzey Sahili’nin kafeleri ve caz kulüplerini mesken tutmuş ve buralarda şairler, müzisyenler ve sanatçılar, arka planda çalan *cool jazz* eşliğinde okumalar yapmak için toplanmışlardır. Daha sonra Bruce Conner’ın asamblajları (The Child, Senorita) elde olan malzemeyle doğaçlama yapmanın önceliğini görselleştirerek, söz konusu beat duyarlılığını somutlaştırmıştır. Conner, materyal dünyanın zalim gerçekliğinin üzerinde spontane yaratıcılığın zaferini kutlamak için geleneksel sanatçılık ve sanat materyallerinden kaçınmış, anı yaşamaya vurgu yapmıştır. Bu sanat, genellikle “ince zevk”i tehdit edecek denli

güçlü ve ilkel olan, derin ve dünyevi bir şey anlamına gelen “Funk” olarak bilinmeye başlanmıştır (Fineberg, 2014:265).

Görsel 1. Bruce Conner, Child, 1959-60, Çocuk sandalyesinde naylon, kumaş metal ve sicimle balmumundan figür, 88x43,2x41,6 cm, The Museum of Modern Art New York

Assemblage Sculpture olarak da bilinen ‘montaj heykel’ (Görsel 1), günlük hayatta kullanılan herhangi bir nesnenin veya malzemenin birleştirilerek ve yapılandırılarak oluşturulan bir sanatsal yaratı biçimidir. Bu tür heykeller, farklı materyallerin, buluntuların, atıkların veya geri dönüştürülmüş malzemelerin bir araya getirilerek yeni bir anlam ve estetik değer kazanmasını sağlar. Montaj heykel, geleneksel heykel yapımından farklı olarak, farklı nesnelerin ve malzemelerin kombinasyonuyla yeni bir görsel dil oluşturmayı amaçlar. Bu yöntemle, sanatçılar çağdaş yaşamın tüketim kültürünü, toplumsal ve politik konuları, sürdürülebilirlik ve atık gibi konuları ele alırken, izleyiciye farklı bir bakış açısı sunar.

Montaj ise farklı objelerin tek bir bağlamda birleşmesidir. Özellikle 1950 ve 1960'larda Birleşik Amerikalı sanatçılar tarafından kullanılmasıyla tanınan bir sanat tekniğidir. Bu teknik, üç boyutlu kolaj yöntemiyle, izleyicinin objelere yeni ve farklı bir bakış açısıyla yaklaşmasını sağlar. Normalde farklı amaçlar için kullanılan objeler, montaj sürecinde bir araya getirilerek, izleyiciye sembolik ve anlamsal bir etki yaratır. Montaj, insan zihnindeki semiyotik kodların yeniden anlamlandırılmasına katkıda bulunabilmektedir.

Bu bağlamda, montaj heykelin ön planda olduğu Funk Art, 1960'ların başında California'da ortaya çıkmış ve ucuz, skatolojik konulara eğilimli olmuştur. Sanatçılar, bu sanat akımında montaj tekniklerini kullanarak, toplumun karanlık yönlerini ve tabuları sorgulamışlardır. Montaj Heykel, bu akımda önemli bir rol oynamış ve sanatçıların yaratıcılığını sınırlamadan, çarpıcı ve provokatif eserlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Dehşet sanatçıları, soyut dışavurumculuğun insan ve sorunlarından uzak kaldığına inanarak eleştirmişlerdir. Onların amacı, sanata realizm ve sosyal sorumluluk getirmektir. Bu bağlamda, dehşet sanatçısı geleneksel kültürel eleştiri ve protesto taktiklerini kullanarak toplumsal gerçekliği yansıtmayı hedefler.

Dehşet Sanatı'nın önemli özellikleri arasında küflü ve kirli bir estetik, kendine özgü, orijinal ve moda uygun bir tarz, geleneğe uymama, bayağılık, eksantriklik, abartılı, gösterişli, aşırı stilize edilmiş gibi özellikler bulunabilir. Bu tarz, sanat eserlerinin izleyicide bir etki bırakması ve toplumsal normlara meydan okumasıyla kendini tanımlar. Sanat eserleri veya diğer kültürel ifadeler, bilinçli bir şekilde aşırılığa ve ironiye dayalı bir estetiği benimsemektedir.

Edward Kienholz, funk terimini insan deneyimlerinin artıklarını ifade etmek için kullanmıştır. Kienholz bu düşüncesini çalışmalarıyla da destekler. Eserlerinde kullanılan döküntü objeler ve gerçekçi detaylar, sanatın toplumsal gerçekliği yansıtmaya ve sorgulama gücünü vurgular. Dehşet Sanatı'nın kendine özgü tarzı, izleyiciyi alışılmışın dışında bir deneyime davet eder ve sanatın sınırlarını zorlar.

Bu özellikler bir araya geldiğinde, Kienholz'un eserleri ve Dehşet Sanatı genel olarak, provokatif, etkileyici, orijinal ve toplumsal gerçekliği yansıtan bir sanat anlayışını temsil etmektedir.

EDWARD RALPH KIENHOLZ (1927-1994)

Kienholz, 1960'lar ve 70'lerde Los Angeles'ta, alışılmışın dışında bir sanatçıdır. Kienholz, kendi devrinin ötesinde kendine has özellikleriyle çağdaşlarından farklı tarzlarda kendini gösterir. Kienholz'un çalışmalarının ana konusu, bireyin toplumsal sözleşme ve çevresel etkiler nedeniyle hissettiği savunmasızlıktır. Bu nedenle, eserleri Dehşet Sanatı olarak bilinen ölüm, çürüme, tükeniş ve yıkım temaları üzerine kuruludur. Eserlerinde döküntü objeler kullanarak, çağdaş kültürün ürünlerini ve yabancılaşma ile aidiyetsizliği en saf ve muhalif haliyle insanlara sunmayı amaçlamaktadır (Alkan, 2021). "Kavramsal" terimini henüz 1950'lerde, Joseph Kosuth'un 1960'ların ortalarında tanımlamasından önce dile getirmiştir (Türkmençalıkoğlu, 2012: 54).

Kienholz, 23 Ekim 1927'de Washington'da doğmuştur. İsviçre asıllı Protestan bir ailenin çocuğudur. Kienholz, buğday çiftliğinde büyümüş ve marangozluk, çizim ve mekanik becerilerini erken yaşta öğrenmiştir. Disiplinli bir babaya sahip olan ve dindar bir aile ortamında yetişen Kienholz sürekli olarak bu ortamdan uzaklaşma arzusu taşımıştır. Çünkü ailesinin onun üzerinde başka planları vardır. Örneğin babası onun doktor olmasını arzulamaktadır. Kienholz, kendi idealleri için ilk adımını 1953'te Los Angeles'a taşınarak gerçekleştirmiştir. Bundan sonra kendi imkanlarıyla sanat hayatının içine girmiştir.

Sanat eğitimini Eastern Washington College of Education'da ve kısa bir süreliğine Spokane'deki Whitworth College'da almıştır. Psikiyatri hastanesinde hasta bakıcı, bir dans müziği grubunun yöneticisi, ikinci el araba satıcısı, catering hizmetleri, dekoratör ve elektrikli süpürge satıcısı gibi çeşitli işlerde çalışmıştır.

Kırsal bir lise programından sınırlı ölçüde sanat eğitimi almıştır. Burada öğrendiği çizimler sayesinde mekaniği farklı boyutlarıyla öğrenmiş, nesnelere nasıl çalıştığını, nasıl bir arada tutulması gerektiğini de öğrenmiştir. Bu sayede en karmaşık planları şemaya dönüştürebilmiştir. Kienholz, Kore Savaşı sırasında askere gitmeye zorlanmış ancak barışçıl tavır alarak değerleri ve inançları için kasıtlı olarak asker kaçağı olmuş ve yakalanmamıştır. Bundan sonraki yıllarda çok yol kat ederek Chicago'ya ardından Minneapolis'e taşınmıştır. Henüz yirmili yaşlarında yaşadığı bu deneyimler Kienholz'un sanat hayatını şekillendirmesinde etkili olmuştur. Daha sonraları Hollywood'da isteği türden işleri yapabileceği ucuza yaşayabileceği bir stüdyo kurmuştur. İnsanların tamir etmek yerine çöpe attığı şeyler onun hedefindeki nesnelere. Sanat malzemeleri satın almak yerine kontrplak veya diğer tahtaların yüzeylerinde bulunan nesnelere kolajlar yapmıştır (Weschler, 2014).

İyi bilenen eserlerini yapmadan önce erken yaşlarda öğrendiği marangozluk, çizim ve mekanik becerilerini sokaklardan topladığı hazır nesnelere ile çalışmaya başlamıştır. İlk üretimini süpürge ile boyadığı ahşap rölyef tablolarla gerçekleştirmiştir. Elliler boyunca psikolojik ve sosyal boyutlarını vurgulayarak, kentsel çevrelerin sefaletini anımsatan funk asamblajlar yapmıştır. Beat şiirinden ve görüntülerle materyallerin sürrealist bitişmelerinden ilham almıştır (Fineberg,2014:270). O zamanın sanatçıların çoğu kendilerini işçi olarak görmektedir. Sanat yapmak onların işidir. Franz Kline bir çelik işçisi, De Kooning bir işçi, Kienholz bir oduncu gibi görünmektedir ve kendilerini işçi sınıfıyla özdeşleştirmişlerdir. İş arkadaşı Nancy Kienholz ile evlenmiş ve birlikte dünyanın her yerindeki bit pazarlarına gitmişlerdir. Eşi Nancy, Ed'in takas yapmayı sevdiğini ve bu malzemeler ile gerçek boyutlu heykeller ve ortamlar yarattıklarını söylemiştir. Yarattıkları bu ortamlarla alaycı bir tavır sergilemişlerdir (Weschler, 2014). Toplumsal ikiyüzlülükle alay etmek için bölgesel deyimleri ve çirkinlikleri kullanmışlardır (Hopkins, 2018, s.57).

Kienholz, buluntu malzemeleri kullanarak eserlerini oluştururken, toplumun atık malzemeleri ve nesnelere yakından ilgilenir. Ona göre, bir toplumun hurda dükkanlarında ve bit pazarlarında neyin bulunduğunu görmek, o kültürün değerlerini ve tercihlerini anlamak için önemli bir yol sunar. Bu tür malzemeler, bir toplumun tüketim alışkanlıklarını, kültürel ifadelerini ve hatta sosyal ve politik durumlarını yansıtabilir. Bu bağlamda, sanatçının dikkat çeken bazı çalışmalarını inceleyebiliriz.

Back Seat Dodge

"Back Seat Dodge" adlı eser (Görsel 2), 1966 yılında Los Angeles'ta sergilendiğinde "iğrenç" olarak etiketlenmiş ve sergi kapatılmak istenmiştir. Ancak daha sonraları Güney Kaliforniya'nın sembolü haline gelecek olan bu eserin temelleri 1960 yılına kadar uzanmaktadır. Kienholz, fırça kullanmayı sevmeyen bir sanatçı olarak malzemelerini sokaklarda araştırarak bulan ve hazır nesnelere kavramın derinliklerine gömen bir enstalasyon sanatçısıdır. "Back Seat Dodge" eserini oluşturmadan önce her malzemeyle ayrı bir macera yaşamıştır. Örneğin, 1938 model bir Dodge aracı sokaklarda ararken, muhtemelen böyle bir işte kullanacağını bile düşünmemiştir (<https://www.artsy.net>).

Görsel 2. "Back Seat Dodge" Boya, cam elyağı ve flok, 1938 Dodge, kayıtlı müzik ve oynatıcı, kümes teli, şişeler, suni çim ve dökme alçı figürler- Los Angeles County Sanat Müzesi

Kesilmiş bir otomobilin içinde bir çifti tasvir eden heykel- enstalasyon, 1966'da Los Angeles İlçe Denetleme Kurulu tarafından yasaklanmaya çalışılmıştır. Bu olayla birlikte Kienholz, tartışılmaya başlamış ve böylece bazı çevreler tarafından yeni tanınmaya başlamıştır.

Kienholz, enstalasyonlarını gerçek boyutlar ile oluşturmakta, gerçekçi bir kurguyla bakış açısını çeşitlendirmektedir. Bu sayede izleyiciyi galeri mekânında sadece bir izleyici olmaktan çok daha fazlasına dönüştürmektedir. Arabayı dışarıdan izleyen bir seyirci değil, durumun içinden, o anda orada olan bir izleyiciye dönüştürür.

The Wait

Görsel 3. The Wait, 1964-5, ahşap, kumaş, polyester reçine, yün kırpıntısı, metalik kemikler, cam, kâğıt, deri, vernik, siyah beyaz fotoğraflar, doldurulmuş kedi, canlı muhabbet kuşu, hasır ve plastik. Whitney Museum of American Art, New York.

The Wait adlı yapıtta (Görsel 3) yaşlı kadın örgü örmektedir, bacaklarının üzerine bir şal atmıştır ve yanındaki masada eski fotoğraflar nostaljik bir biçimde sergilenmektedir. Hareketsizliği, kenardaki bir kafesin içinde öten canlı bir kanarya ile daha da belirginleşmektedir.

Enstalasyon, geçmiş zamanın dokunaklılığını ve gerçek boyutlu bir ev tablosunda yaşlıların kederli yalnızlığını anlatmaktadır. İnek kemiklerinden yapılmış ve plastik kaplamayla kaplanmış yaşlı bir kadın figürü, postu doldurulmuş bir kediyi tutmaktadır ve muhtemelen sevgilisi olan genç bir adamın çerçevesi bir portresinin altında oturmaktadır. Kadının kafası genç bir kadın yüzünün plastik kaplanmış fotoğrafıdır, sanki gençliğinde olduğu kadın zihninde hala yaşıyormuş gibidir. İnce, sararmış giysileri içinde ağır, koyu renkli, antika koltuğunda oturarak, sabırla beklemektedir. Yüzünün yerine, ön tarafında genç, çekici bir kadının fotoğrafı ve içinde bir inek kafatası bulunan cam bir kavanoz vardır. Sanatçının hayal ettiği gibi anılarını temsil eden haçlar ve altın figürinler içeren cam kavanozlarından oluşan bir kolye takmaktadır. Kienholz, bir çiftlikte geçen yaşamı tasvir etmiştir: Genç kızlığa geçişi, erkeğini beklemesi, evliliği, çocuk sahibi olması, sevilmesi, savaşları, aile, ölüm ve ardından yaşlılık, her şeyin karmaşık hale geldiği yerdir (<https://whitney.org/>). Yakında bir kafeste yaşayan bir muhabbet kuşu vardır. Muhabbet kuşu konuşurken yaşam belirtisi neşeli ve canlıdır. Ancak, bu zıtlık ve eşitsizlik, kadının durumunun melankolisini daha da belirgin hale getirir. Ölümü beklerken muhabbet kuşunun neşeli şarkısı, paradoksal bir atmosfer yaratmaktadır. Muhabbet kuşunun şarkısıyla yaklaşan ölümünü beklemektedir (Fineberg, 2014: 271).

Five Car Stud

Five Car Stud'ın (Görsel 4, 5) oluşturulması 1969'dan 1972'ye kadar sürmüştür. İlk olarak Harald Szeemann'ın küratörlüğünde Kassel'deki Documenta 5'ta sergilenmiştir. Yapıt birebir insan boyutlu cansız mankenler ve onlara iliştilirilmiş desteklerden oluşmaktadır. Bir ırksal şiddet sahnesini canlandıran eser sanatçının en önemli eserlerinden biri olarak kabul edilmektedir.

Görsel 4. Edward Kienholz, Five Car Stud, 1969–72. Photo Delfino Sisto Legnani Studio

Görsel 5. Edward Kienholz, Five Car Stud, 1969–72. Photo Delfino Sisto Legnani Studio.

Eser, İlk çıkışından itibaren eleştirilenlerden gördüğü yoğun eleştiri ve ilgiye rağmen neredeyse kırk yıl boyunca gözden uzak depolarda kalmıştır. 2011 ve 2012 yıllarında gördüğü restorasyonla Los Angeles Sanat Müzesi'nde sergilenmiştir. Five Car Stud, izleyiciyi kâbus gibi bir duruma sürüklemektedir. Eser, izleyiciyi unutulmuş aşırı şiddetin bakış açısına yerleştirmektedir. Aradan geçen onca yıla rağmen sanat eserinin ifade gücü, güçlü sembolik yükü ve ırksal zulme karşı suçlama aynı gücünü korumaktadır.

Bu çalışmada, dört otomobil ve bir kamyonet, karanlık bir odada toprak zemin üzerinde düzenlenmiş ve farları şok edici bir sahneyi aydınlatmaktadır: Cadılar Bayramı maskeleri takmış beyaz adamlar, bir Afrika-Amerikalı adama zarar vermeye ilişkin tüyler ürpertici bir tasvirdir. Bu sırada beyaz kız arkadaşı kusmakta ve arabaların birinden çaresizce

izlemektedir (Görsel 6) (Hopkins, 2018:140). Kienholz'a göre, siyah adam, otomobillerden birinde sinip kusan beyaz kadınla görüldüğü için bir grup beyaz adam tarafından seçilmiştir. Araç plakalarında “Kardeşliğin Durumu” yazmaktadır. Enstelasyon, izleyiciyi grafik yoğunluğuyla sarsmak ve izleyiciyi Afro-Amerikan deneyiminin acımasız gerçekliğiyle yüzleşmeye zorlamak için tasarlanmıştır (<https://www.theartstory.org>). Figürlerin gerçeküstü tasvirleri sarsıcıdır; saldırırganlar lastik maske takarken, kurbanın üst üste binmiş iki yüz ifadesi vardır.

Kienholz’un bu eseri için “tasvir” kelimesi kullanılmaktadır çünkü ürkütücü bir şekilde çağdaş olmaya devam etmektedir. Bunun sebebi geçen onca yıldan sonra halen ırkçı bakış açısının devam etmesidir (Wong, 2020). Eser, 1991 yılında Rodney King isimli bir Afro-Amerikalının linç edilerek öldürülmesi, 1998 yılında yirmi bir yaşındaki Matthew Shepard’ın ve Teksas’ta James Byrd Jn.’in şok edici şekilde öldürülmesi gibi bir dizi olaylar ile ilişkilendirilmektedir. Dolayısıyla Five Car Stud’ın insan doğasını karanlık ve çirkin olarak betimlemesi, zamanın sınavından geçmiştir.

Görsel 6: Five Car Stud’dan bir detay

The İllegal Operation

Kienholz’un bir diğer eseri The İllegal Operation (Görsel 7) 1991 yılında Amerika Birleşik Devletleri’nde kürtaşı yasallaştıran kararından on yıl önce yapılmıştır. Eser, kürtaşı sahnelerini, prosedürün gizlilik içinde, genellikle tehlikeli ve düzensiz koşullarda uygulandığı bir zamanı tasvir etmektedir. Buluntu nesnelere elde edilen bu heykel Kienholz’un Funk sanat topluluğunun en iyi örneklerindedir. Alışveriş arabasının bir sandalyeye dönüştürülmesi, çarşafın kirliliği yasadışı olan eylemi işaret etmektedir (<https://www.theartstory.org>).

Görsel 7. Edward Kienholz, The İllegal Operation, 1962, Polyester reçine, pigment, alışveriş arabası, ahşap tabure, beton, lamba, kumaş, leğen, metal kaplar, battaniye, kancalı kilim ve tıbbi malzeme.

The Beanery

The Beanery (Görsel 8,9,10,11) 1965 yılında Kienholz tarafından yaratılan gerçek boyutlu bir sanat eseridir. Orijinal Beanery, Los Angeles'taki Barney's Beanery adlı bir barda yer alan mekânın temsili olarak tasarlanmıştır. Bu enstalasyon, zaman temasını ve insanların zamanı unutma ve görmezden gelme hallerini sembolize etmektedir. Kienholz'a göre eser (<https://en.wikipedia.org>.) Barın içindeki insanların zaman kaybettiği, zaman öldürdüğü, zamanı unuttuğu ve görmezden geldiği sürrealist zamana geçişi sembolize etmektedir. İlk olarak 1965 yılında barın otoparkında sergilenen Beanery, şu anda Stedelijk Museum Amsterdam'da bulunmaktadır. Eser, 2012 yılında restore edilmiştir. Kienholz bu çalışma ile Los Angeles'taki Sunset Strip'teki Barney's Beanery adlı köhne bir pub dan ilham alarak tipik bir bar sahnesini yeniden oluşturmuştur. Enstalasyon, barın atmosferini ve düzenini canlandırırken aynı zamanda gerçeküstü bir atmosfer yaratır. Saatlerdeki yüzlerin hepsi aynı saat 10:10'a ayarlanmış ve zamanın askıya alındığı bir ortam tasvir edilmiştir.

Görsel 8. The Beanery, Dış görünüm

Görsel 9: The Beanery, İç görünümünden bir detay

The Beanery, Kienholz'un ustalığını sergileyen bir çalışma olarak öne çıkmaktadır. Eser, buluntu nesnelerin ustaca birleştirildiği bir sahnede on yedi farklı figürü içermektedir (Yates, 2019).

Enstalasyon, birden fazla eşzamanlı anlatıyı bir araya getiren kahkahaların ve bardakların çarpışması gibi döngüsel seslerle birlikte izleyiciye bir deneyim sunmaktadır. (<https://www.theartstory.org>). Kienholz, bar müşterilerinin gerçeklikten kaçtığını vurgulamak için zamanın durduğu bir ortam yaratmıştır. Bu enstalasyon, Kienholz'un kariyerinin en karmaşık teknik örneği olmasının yanı sıra sanatçının zanaatkarlık becerisini de göstermektedir. Figürlerin detaylı dokunuşları ve buluntu nesnelere birleşen sahne, Kienholz'un ustalığını ortaya koymaktadır.

Görsel 10: The Beanery, İç görünümünden bir detay

Kapıdaki bir dağıtıcının 1964 gazetesinin manşetleri ABD'nin Vietnam'la savaşın eşiğinde olduğunu göstermektedir. Tüm işi sentetik reçine ile kaplayan Kienholz, eskime ve çürüme çağrışımlarıyla iç mekânın kahverengi rengiyle güçlendirilen bir ölümlülük ve geçicilik duygusu aşılamayı amaçlamıştır.

"The Beanery" eseri, Kienholz'un etkileyici enstalasyon becerilerini kullanarak izleyiciyi 1960'ların toplumsal ve siyasi atmosferine götüren çarpıcı bir çalışmadır. Eser, otantik detayları ve gerçekçi canlandırmalarıyla mekânın atmosferini başarıyla yansıtmakta ve ziyaretçilere bir zaman kapsülü deneyimi sunmaktadır. Kienholz'un sanatsal ifadesi, içinde bulunduğumuz toplumun meselelerine bir ayna tutar ve izleyicileri düşünmeye, sorgulamaya ve tartışmaya teşvik eder. "The Beanery", sanatçının toplumsal eleştiri yapma yeteneğini ve mükemmelen tasarlanmış enstalasyonlarla bunu nasıl sunacağını göstermektedir.

Görsel 11: The Beanery, İç görünümünden bir detay

Kienholz, Beanery'nin kendi versiyonunu oluşturma fikrini ilk kez 1958 yılında ortaya atmıştır. Ancak, çalışmaya başlama kararını, barı ziyaret ettiği sırada 28 Ağustos 1964 tarihinde Vietnam'daki olayları konu alan "Çocuklar Çocukları Öldürdü" gazete manşetini okumasıyla almıştır. Gazete manşetinin temsil ettiği "gerçek zaman" ile bar müşterilerinin "gerçeküstü zaman" arasındaki sert kontrast, Kienholz'u bu eser üzerinde çalışmaya yönlendirmiştir (Jansen, 2013).

Ünlü eleştirmen Hilton Kramer, New York Observer gazetesinde Kienholz'u "halkın hassasiyetlerine yönelik "aptal" ve "iğrenç" olarak nitelendirmiştir. Akademisyen Cecile Whiting ise "izleyiciler için rahatsız edici" ve "röntgencilik" kavramlarını kullanarak eleştirilerde bulunmuştur. Başka bir eleştirmen olan Nancy ise, Kienholz'un eserlerinin insanlar hakkında düşünmeyi teşvik ettiğini ve bu pozisyondaki insanlara karşı daha kibar veya arkadaşça davranmamızı sağladığını ifade etmiştir. Bu eleştiriler, Kienholz'un çalışmalarının tartışmalı ve provokatif doğasını yansıtmaktadır (Weschler, 2014).

3. SONUÇ

Günlük deneyimin çarpık doğasının kısaltması olarak çağa yönelik nesnelere kullanan Kienholz, toplumsal ve bireysel konuları ele alırken gerçekçi bir yaklaşım benimser ve izleyicilere sıradan yaşamın gizli veya rahatsız edici yönlerini sunmayı hedefler.

Sanatçının eserlerindeki temalar genellikle ölüm, çürüme, tükeniş, yıkım ve toplumsal baskı gibi karanlık konular etrafında döner. Montaj heykel tekniği, farklı objelerin bir araya getirilerek yeni bir bağlamda sunulmasıyla çalışmalarında önemli bir rol oynar. Kienholz, objelerin normal kullanım alanlarından çıkarılarak izleyicinin zihinsel sembollerini farklı şekillerde anlamlandırmasına yardımcı olur.

Kienholz'un çalışmaları, sanatın sınırlarını zorlayan ve izleyiciye alışılmadık deneyimler sunan provokatif bir niteliğe sahiptir. Eserlerindeki gerçekçi detaylar ve etkileyici enstalasyonlar, izleyiciyi olayların içine çekerek onları röntgenci gibi bir gözlemciye dönüştürmeyi amaçlar (<https://www.theartstory.org>). Kienholz, sanatı aracılığıyla insanların toplumsal sorunları düşünmelerini ve sorgulamalarını sağlar.

Los Angeles, 1960'larda kavramsal sanatın yuvası konumundadır. Çağdaşlarının aksine Kienholz, gerçek dünyanın estetize edilmesiyle değil, onun gerçek doğasını en saf biçimlerde sunmakla ilgilenmektedir. Bunu da göze ve vücuda agresif, tavizsiz saldırılarla başarmıştır. İnsan deneyiminin karanlık ve çoğu zaman acımasız yönelimlerinden yararlanan Kienholz, kendinden önce var olan tüm sanat akımlarından daha gerçek bir dünyayı yaratma amacı güder ve eserlerinde çağdaş Batı toplumunun ve kapitalizmin karanlık, sorunlu ve yıkıcı yönlerini ortaya koymayı hedefler (Alkan, 2021).

Kienholz için buluntu malzemeler, tarihsel birer gösterge niteliği taşır. Onun için bu malzemeleri kullanmak, bir kültürün neyi atıp neyi sakladığını, nasıl bir dönüşüm geçirdiğini ve hangi fikirlerin izlerini taşıdığını görmesine olanak sağlar. Bu şekilde, Kienholz, atılan ve terk edilen nesnelere dayanarak bir toplumun öyküsünü anlamaya ve eserlerinde bu tarihsel ve toplumsal katmanları yansıtmaya çalışmaktadır.

Kienholz, sanatının bir parçası haline getirdiği malzemeler aracılığıyla toplumsal, kültürel ve tarihsel bir anlam kazanmayı amaçlar. Böylece, izleyicilere bir toplumun atık ve yitilmiş unsurlarının altında yatan derinlikleri ve düşünce sistemlerini keşfetme fırsatı sunar.

KAYNAKÇA

- Alkan, E. (2021). <https://t24.com.tr/>. <https://t24.com.tr/yazarlar/eren-alkan/postmodern-amerikan-sanatinin-muhelif-sesi-edward-kienholz-dehset-sanati-ve-portatif-savas-yadigari,29847> (erişim 19 Haziran 2023)
- Fineberg, J. (2014). *1940'tan Günümüze Sanat.* , İzmir : Karakalem Kitabevi Yayınları
- Hopkins, D. (2018). *Modern Sanattan Sonra.* , İstanbul : Hayalperest Yayınevi
- https://en.wikipedia.org/wiki/The_Beanery (erişim 3 Temmuz 2023)
- <https://whitney.org/collection/works/822> (Erişim 24 Eylül 2023)
- <https://www.artsy.net/artwork/edward-kienholz-five-car-stud> (erişim 21.09.2023)
- <https://www.lacma.org/>: <https://www.lacma.org/> (erişim 22 Haziran 2023)
- <https://www.theartstory.org/artist/kienholz-edward/> (erişim 2 Temmuz 2023)
- Jansen,E.(2013). https://www.flickr.com/photos/de_buurman/8551936961 (erişim 30 Haziran 2023).
- Rooney,K.L. <https://brooklynrail.org/2010/06/artseen/edward-kienholz-roxys> (erişim 29 Haziran 2023).
- Sanat Dünyamız (1995). Avant-Garde 1945-1995. Bahar, s: 59.
- Türkmençalıkoğlu, S. (2012). Sanat Eserindeki Özgünlük Kavramı ve Hazır Nesne. Yüksek Lisans Tezi. <https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/129037>
- Ünal, B. (2014). . Mekânın Dönüşümü Üzerine Kurgusal Yaklaşımlar. Sanat ve Tasarım Dergisi, 1 (13) , 143-152 .
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/sanatvetasarim/issue/20654/220363>
- Weschler,L.(2014)<https://glasstire.com/2014/09/21/ed-kienholzs-proposed-non-war-memorial-1970-and-other-such-memorials-of-that-ilk/> (erişim 3 Temmuz 2023).
- Wong,K.(2020). <https://www.newmuseum.org/>: <https://www.newmuseum.org/blog/view/five-car-stud-still-gripping> (erişim 4 Haziran 2023)
- <https://www.fondazioneprada.org/project/kienholz-five-car-stud/?lang=en> (erişim 30 Eylül 2023)
- Yates,M.(2019). <https://www.yatesweb.com/edward-kienholz-the-beanery/> (erişim 30 Eylül 2023)

Görseller Kaynakçası

- Görsel 1: <https://www.artsy.net/artwork/bruce-conner-child-1> (erişim 9 Haziran 2023)
- Görsel 2: <https://www.artsy.net/artwork/edward-kienholz-back-seat-dodge-38> (erişim 11 Haziran 2023)
- Görsel 3: <https://whitney.org/collection/works/822> (erişim 11 Haziran 2023)
- Görsel 4: <https://www.fondazioneprada.org/project/kienholz-five-car-stud/?lang=en> (erişim 11 Haziran 2023)

- Görsel 5: <https://www.fondazioneprada.org/project/kienholz-five-car-stud/?lang=en> (erişim 11 Haziran 2023)
- Görsel 6: <https://www.lorenzotaccioli.it/kienholz-five-car-stud-fondazione-prada/> (erişim 9 Temmuz 2023)
- Görsel 7: <https://collections.lacma.org/node/15544> (erişim 9 Ağustos 2023)
- Görsel 8: <https://mikestravelguide.com/things-to-do-in-amsterdam-visit-the-stedelijk-museum/the-beanery-1965-exterior-edward-kienholz-stedelijk-museum-amsterdam/> (erişim 9 Temmuz 2023)
- Görsel 9: <https://mikestravelguide.com/things-to-do-in-amsterdam-visit-the-stedelijk-museum/the-beanery-1965-edward-kienholz-stedelijk-museum-exhibit-amsterdam/> (erişim 9 Kasım 2023)
- Görsel10: <https://mikestravelguide.com/things-to-do-in-amsterdam-visit-the-stedelijk-museum/the-beanery-1965-edward-kienholz-stedelijk-museum-amsterdam/> (erişim 9 Kasım 2023)
- Görsel 11: https://en.wikipedia.org/wiki/The_Beanery (erişim 23 Kasım 2023)